

Nr 624

Av herr Hedlund m.fl., angående bostadspolitiken.

(Lika lydande med motion nr 510 i Första kammaren)

Bostadsområdet är en väsentlig sektor i samhället, för vilken samhället har viktiga förutsättningsskapande uppgifter och förpliktelser. De viktigaste målen för samhällsåtgärder på detta område måste vara att främja en tillräcklig produktion av kvalitativt goda bostäder, som motsvarar medborgarnas efterfrågan och behov, samt att tillse att ingen av ekonomiska eller liknande skäl behöver avstå från en godtagbar bostad.

Vägledande vid bostadspolitikens utformning bör vara att bostadssektorn i princip skall vara självbärande. Sedan en ur sociala och liknande synpunkter godtagbar bostadsstandard uppnåtts, kan det inte anses vara en uppgift för samhället att främja bostadskonsumtionen framför annan konsumtion. Generell subventionering och bidragsgivning bör således undvikas. Däremot kan ett ekonomiskt stöd till inkomstsvaga grupper vara motiverat i syfte att bereda dessa grupper möjlighet till godtagbara bostäder. Sådant stöd bör dock lämnas utan bostadsanknytning om inte speciella skäl talar för en sådan anknytning. I övrigt bör för bostadssektorn användas generellt förutsättningsskapande medel, såsom trygghande av kapitalförsörjningen, tillgodoseende av bostadsändamålen i samhällsplaneringen, forskning, utbildning av arbetskraft, konjunkturutjämning m.m.

Från vårt håll har vid olika tillfällen framlagts förslag i riksdagen i syfte att få till stånd en sådan inriktning av bostadspolitiken som ovan nämnts. Med några få undantag har samtliga dessa förslag avvisats av riksdagen. En del av förslagen har emellertid återspeglats i av Kungl. Maj:t framlagda förslag, vilka godtagits av riksdagen. Ännu kvarstår dock många betydelsefulla åtgärder innan bostadspolitiken får en sådan inriktning som den enligt vår mening bör ha. Då emellertid utredningsarbete pågår på de väsentligaste områdena av det bostadspolitiska fältet, avstår vi nu från att framställa direkta yrkanden i flera betydelsefulla avseenden. Vi sammanfattar i stället de riktlinjer som enligt vår mening bör prägla utredningsarbetet.

Statligt kreditgarantisystem. Tryggandet av bostadssektorns kapitalförsörjning kan med fördel ske genom statliga kreditgarantier. Dylika har tillämpats med framgång på andra områden. Ur bland annat administrativ synpunkt är ett kreditgarantisystem att föredra framför den statliga bostadslångivningen, vilken bör upphöra.

Värdebeständiga lån. Värdebeständiga lån skulle kunna fylla en väsentlig uppgift inom bostadssektorn, bland annat genom att motverka besvärande hyressplittring samt av penningvärdesförsämring föranledd kapitalförtäring. Formerna för och omfattningen av en sådan långivning bör ingående prövas.

Initialstöd. Betecknande för bostadsmarknaden under hela efterkrigstiden har varit fortlöpande byggnadskostnadsstegringar, som medfört relativt höga boendekostnader i de senast uppförda husen. Detta kan i vissa lägen verka hämmande på nyproduktionen men kan motverkas genom ett initialstöd. Ett sådant bör kunna erhållas genom vissa lättnader i amorterings- och räntebetalningar under de första åren. Även de värdebeständiga lånen skulle få en viss effekt som initialstöd.

Subventionsavveckling. Den påbörjade avvecklingen av de generella subventionerna bör fullföljas. Under avvecklingstiden bör uppmärksammas att subventionerna skall kunna tjäna som initialstöd. Likaså bör deras möjlighet att verka avjämnande vid övergång till kreditgarantisystem utnyttjas, om behov därav skulle föreligga.

Förbättringsverksamheten. Av 1960 års bostadsräkning framgår att en stor del av det bostadsbestånd, som uppenbarligen blir bestående lång tid, är av låg kvalitet. Ur social synpunkt är en intensifierad förbättringsverksamhet mycket angelägen men också ur samhällsekonomisk synpunkt. Inkomstsvaga grupper, såsom pensionärer och barnfamiljer, bör få särskilt ekonomiskt stöd till upprustningsåtgärder. I övrigt bör underhålls- och förbättringsåtgärder, som nu är starkt eftersatta i äldre bostadsbestånd, främjas genom att avsättningar till fonder eller konton för sådana ändamål underlättas genom skattepolitiska åtgärder.

Barnfamiljerna. Inkomstnivån för många barnfamiljer är så pass låg, att de inte har tillfredsställande ekonomiska möjligheter till en god bostad. Då emellertid det här mer är fråga om ett allmänt ekonomiskt tillskott än en utpräglad bostadspolitisk angelägenhet, bör det nuvarande bostadsstödet till barnfamiljerna ersättas av ett allmänt barnfamiljstöd, lämpligen inom barnbidragsgivningens ram. Härigenom skulle vinnas större konsumtionsfrihet och de barnfamiljer, som nu — trots sin låga inkomstnivå — ställs utanför både familjebostadsbidrag och generella subventioner, få del av stödet.

Pensionärerna. Pensionärernas bostadsförsörjning är i många fall otillfredsställande i fråga om både bostadsstandard och ekonomiska möjligheter. Deras bostadsstandard bör särskilt uppmärksammas i samband med den ovan berörda förbättringsverksamheten. Då deras ekonomiska möjligheter givetvis är beroende av pensionsnivån, skulle i och för sig de erforderliga tillskotten kunna erhållas genom höjning av folkpensionsnivån e. d., i analogi med vad ovan anförts beträffande barnfamiljerna. Förutsättningar härför synes icke föreligga under överskådlig tid, i vart fall

inte före 1968. En förbättring av det nuvarande bostadsstödet måste därför komma till stånd.

Bomiljön. Angelägenheten av en god bomiljö har i åtskilliga avseenden eftersatts, i synnerhet om man ser till barnens och barnfamiljernas behov. Särskilt med tanke på framtiden inger detta betänkligheter. Ökad forskning och upplysningsverksamhet, bättre tillgodoseende i planeringen samt finansieringsregler, som inte ger upphov till en ur miljösynpunkt otillfredsställande belåningsarkitektur, måste prägla den framtida bostadspolitiken i detta avseende.

Småhusbyggandet. Småhusens andel av den totala bostadsproduktionen är i vårt land mycket låg i förhållande till andra länder med likartade förutsättningar. Småhusens andel av det totala bostadsbeståndet sjunker, vilket inte överensstämmer med det stora flertalets önskemål i fråga om boendeform. Olika åtgärder måste vidtagas för att öka småhusbyggandet, inte minst med tanke på barnfamiljernas behov och önskemål. Främst bör dessa åtgärder avse för småhusbyggandet avpassade finansieringsregler, bättre tillgodoseende av småhusbehovet i samhällsplaneringen samt forsknings- och rationaliseringsåtgärder i syfte att förbilliga småhusproduktionen. Frågan om ett särskilt småhusstöd till barnfamiljer bör skyndsamt prövas.

Bofriheten. Inom den nuvarande bostadspolitiken och på angränsande områden förekommer en betydande dirigering, som inkräktar på den enskildes bofrihet i fråga om val av boplatz m. m. Dylika inslag bör skyndsamt avlägsnas och planeringsåtgärderna och bostadspolitikens inriktning över huvud taget i stället inriktas på tillgodoseendet av de enskildas behov och önskemål.

Hysesregleringen. Den påbörjade avvecklingen av hyresregleringen bör fullföljas. När tillräcklig balans inträtt på en ort, så att bristen på bostäder inte kan väntas framkalla en oskälighetsnivå, bör regleringen avvecklas på orten i fråga. Därjämte bör på orter, där bristen motiverar regleringens bibehållande, en anpassning av hyrorna ske inom regleringens ram i syfte att tillgodose behovet av upprustning av äldre bebyggelse.

Enligt vår mening bör en sådan inriktning av bostadspolitiken som här allmänt angivits eftersträvas inom vederbörliga utredningar och i andra sammanhang av betydelse för bostadspolitiken.

Vid förra årets riksdag beslutades en betydande avveckling av de generella subventionerna, räntebidragen, samtidigt som beslut fattades om en ökning av stödet till barnfamiljerna genom bostadsrabatter. Till sina huvuddrag sammanfaller dessa beslut med vår uppfattning rörande bostadspolitikens inriktning. Dock kunde enligt vår mening reformen i fråga om bostadsrabatterna ha givits en bättre utformning.

Även i årets statsverksproposition föreslås en viss avveckling av utgående generella subventioner. Sålunda skall dessa helt avvecklas beträffande hus som färdigställt 1952—1956 och reduceras beträffande hus som färdig-

ställt 1957—1960. Därjämte föreslås ökade subventioner till hus färdigställda 1962 och senare. Ökningen motsvarar en sänkning av basräntan med 0,5 %.

Motiveringen för subventionsökningen är mycket vag, och de uppgifter på vilka beräkningarna grundar sig är osäkra. Beror de hyresskillnader, som finns enligt dessa osäkra uppgifter, på skillnader i standard, synes inte finnas anledning till en ökad subventionering. Lämpligheten att vid en bristsituation genom generell subvention sänka en bostadskostnad som en gång accepterats och som, till den del den gäller redan färdigställda hus, inte kan främja nyproduktionen måste även ifrågasättas. Det får också ifrågasättas om en sänkning av basräntan är den lämpligaste metoden att utjämna en skillnad som beror på ökade överkostnader. Sett ur nyproduktionens synpunkt torde en justering av reglerna för bestämmande av belåningsvärde vara en bättre metod. Då det på bostadsområdet därjämte finns ändamål som är mer angelägna än den föreslagna subventionsökningen, finner vi oss icke kunna biträda densamma. Vi förordar i stället en förbättring i fråga om bostadsrabatterna.

Enligt vår mening borde vid förra årets riksdag den kraftiga utvidgningen av bostadsrabatternas tillämpningsområde upp i mycket höga inkomstskikt ha undvikits och tyngdpunkten av förbättringen för barnfamiljerna till denna del förlagts till en höjning av bidragsbeloppet. Genom inkomstgränsernas justering fick visserligen många familjer ett beloppsmässigt högre bidrag, dock inte de som redan förut åtnjöt högsta bidrag, d. v. s. de mest inkomstsvaga familjerna. Enligt förslagen i fjolårets och årets statsverkspropositioner skall dessa familjer bära både fjolårets och årets subventionsavveckling utan någon kompensation genom förhöjda bostadsrabatter. I detta läge finner vi det nödvändigt att genomföra förbättringar av de förhöjda bidragen. Denna förbättring bör särskilt gälla de familjer som inte fått någon förbättring till följd av de ändringar beträffande inkomstgränserna, som beslöts av fjolårets riksdag. Vi föreslår därför, att bidraget till barnfamiljer, vilkas beskattningsbara inkomst uppgår till högst 6 000 kronor, höjes med 150 kronor per barn och år. Även för övriga familjer med förhöjt bidrag får en viss förbättring anses angelägen. Vi föreslår därför, att det förhöjda bidraget till familjer med en beskattningsbar inkomst av 6 000—8 000 kronor höjes med 50 kronor per barn och år. Höjningarna bör träda i kraft den 1 januari 1965. Det kan övervägas att införa en ny benämning, t. ex. extra bidrag, för de bidrag som höjs med 150 kronor per barn och år.

Kostnaden för denna förbättring får beräknas till ca 30 milj. kronor för helt budgetår, för budgetåret 1964/65 ca 15 milj. kronor. Med hänsyn till budgetläget bör vissa besparingar företagas som kompensation för denna kostnad. Vi föreslår därför, att de av departementschefen förordade avvecklingarna resp. höjningarna av basräntorna räknas fr. o. m. den 1 januari 1964.

Våra här redovisade ställningstaganden rörande de generella subventionerna innebär, jämfört med departementschefens förslag, en statlig utgiftsminskning för budgetåren 1964/65 och 1965/66, en besparing med ca 30 milj. kronor vartdera året.

Det är angeläget att alla möjligheter till förenklingar och besparingar i bostadsadministrationen tillvaratages. En sådan möjlighet utgöres av en teknisk omläggning av räntebidragsberäkningen. I stället för den nuvarande detaljerade metoden bör en övergång ske till schablonmässig beräkning. En sådan kan grundas t. ex. på att räntebidraget skall motsvara en viss andel av belåningsvärdet eller utgöras av ett fast belopp per lägenhet. En kombination av dessa grunder, dels ett fast belopp och dels en viss andel, synes möjlig. Metoden bör avvägas så att utfallet på det hela taget blir detsamma som om nuvarande metod tillämpats på grundval av ovan angivna basräntor. Förutom en administrativ förenkling skulle härigenom vinnas en stimulans till ökad amortering av bostadslånen. Vi föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om ett förslag till ny beräkningsmetod till innevarande års höstriktdag så att den nya metoden kan tillämpas om möjligt från den 1 januari 1964.

För närvarande gäller vissa olikheter i lånereglerna mellan olika byggherrekategorier. I fråga om flerfamiljshus kan enskild erhålla statligt lån i läget 70—85 procent av belåningsvärdet, medan motsvarande tal för bostadsrättsförening är 70—95 procent och för allmännyttigt företag 70—100 procent. I fråga om småhus är motsvarande övre länegräns 90, 95 resp. 100 procent. De skäl som från början angavs för dessa olikheter har sedan dess varit livligt diskuterade. Enligt vår mening har de försvagats. Vid utformningen av det framtida finansieringssystemet bör därför eftersträvas likvärdiga låneregler för samtliga byggherrekategorier. I avvaktan härpå bör emellertid åtgärder vidtagas i syfte att minska den nuvarande stora spänvidden. Vi föreslår därför, att statligt lån till enskild som preliminärt beviljas fr. o. m. den 1 juli 1964 skall kunna utgå intill 90 procent av belåningsvärdet.

Med hänvisning till det ovan anförda hemslälles,
att riksdagen måtte

I. a) besluta att av departementschefen förordad avveckling resp. höjning av vissa basräntor, avseende underliggande bostadslån, i fråga om ikraftträdande må räknas från den 1 januari 1964,

b) avslå departementschefens förslag rörande sänkning av vissa basräntor avseende underliggande bostadslån,

c) till *Räntebidrag* under elfte huvudtiteln för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 155 000 000 kronor;

II. a) besluta att förhöjt bidrag av bostadsrabatt till barnfamiljer fr. o. m. den 1 januari 1965 må höjas med 150 kro-

nor per barn och år, såvitt gäller familjer med högst 6 000 kronor beskattningsbar inkomst, och med 50 kronor per barn och år såvitt gäller familjer med 6 000—8 000 kronor beskattningsbar inkomst,

b) till *Bostadsrabatter* under femte huvudtiteln för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 000 kronor;

III. besluta att statliga bostadslån till enskild, såvitt gäller lån till flerfamiljshus som preliminärt beviljas fr. o. m. den 1 juli 1964, må utgå intill 90 procent av belåningsvärdet i stället för nu gällande 85 procent och i övrigt på oförändrade grunder;

IV. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning samt förslag till innevarande års höstriksdag rörande schablonmetod för beräkning av räntebidrag till underliggande bostadslån, avsett att träda i kraft den 1 januari 1965; samt

V. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Sten G. W. Wahlund

i Sundborn

Sven Vigelsbo

Per Svensson

Gustaf Svensson

i Stenkyrka

i Vä

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Hedenäset

i Luttra